

Valta kansalle! Vai asiantuntijoille?

– äänestäjäkunnan näkemykset päätöksenteon järjestämisestä

Vuoden 2011 eduskuntavaalit nostattivat odotuksia päätöksentekokulttuurin muuttumisesta avoimempaan suuntaan. Kansalaisille jäi kuitenkin edelleen passiivinen hallintoalamaisten rooli, joka vain vahvistuu politiikan depolitisoitumisesta ja asiantuntijuuteen nojaavasta päätöksenteosta.

KAIKKI MUUTTUU!

Vuoden 2011 eduskuntavaalien piti olla suuren muutoksen alku. Perussuomalaisten 15 prosenttiyksikön vaalivoitto oli ilmiö, joka loi suuria odotuksia. Vaaleista tehty kansallinen vaalitutkimus osoitti julkisuudessa spekuloidut epäilykset tosiksi. Yleinen muutos- ja protestihalu oli tärkein syy äänestää Perussuomalaisia. Sen äänestäjät kokivat, että harjoitettava politiikka oli jämähtänyt ja siihen piti saada liikettä. (Borg 2012, 203–204.)

Perussuomalaiset saivat liikkeelle monia politiikkaan turhautuneita äänestäjiä, joilla on heikompi luottamus toisiin ihmisiin, politiikkaan ja demokration toimivuuteen (ks. Paloheimo 2012). Puolue kykeni keräämään politiikkaan heikosti kiinnittyneiden ja tasapaksuun konsensuspolitiikkaan kylläntyneiden äänet. Heti vaalien jälkeen oli hyvät perusteet uumoilla niiden olleen epäpoliittisuuden lakipiste. Perussuomalaisiin kohdistettiin toiveita, koska viime

vuosikymmenien politiikkaa Suomessa oli leimannut etäinen valtionhoitaja-asette. Päätöksenteko näytetty vaihtoehdottomana prosessina, ja poliittiset päätökset esiteltiin asiantuntijatietoon nojautuvina teknisinä ratkaisuin yhteiskunnallisiin ongelmiin. (Silvennoinen 2011, 83.)

Perussuomalaiset ei kuitenkaan tullut osaksi hallituskoalitiota, kun Suomessa muodostettiin ideologisesti ennenaikemättömän hajanainen kuuden puolueen hallitus. Vuoden 2011 eduskuntavaalitutkimuksesta käy ilmi, ettei hallituspuolueiden äänestäjiä yhdistänyt yksikään Suomen merkittävistä yhteiskunnallisista ristiriitautottuvuuksista (ks. Grönlund & Westinen 2012). Suurta muutosta kohti avoimempaa ja selkeämpää päätöksentekoa ei tullut, vaan päätöksenteon luonne oli juuri päinvastainen vaalien muutos- ja protestihakuisuuteen nähden. Kuuden puolueen hallituksen suurimpia hankkeita on luonnehtinut politiikan häivyttäminen.

KOHTI POLITIIKAN HÄIVYTTÄMISTÄ?

Suomen poliittinen päätöksentekokulttuuri on kääntynyt viime vuosikymmenien aikana kohti poliittisten ristiriitojen tasoittelemista. Kontrasti on erityisen vahva vielä 1980-luvulla vallinneeseen kulttuuriin, jossa avoimet konfrontaatiot eli yhteenotot hallituspuolueiden välillä olivat suorastaan tavoitteena (esim. Kääriäinen 2002, 225–237). 1990-luvun sateenkaarihallituksissa jouduttiin tasapainoilemaan ideologisesti kirjaviiden näkemysten välillä, ja 2000-luvulla huomio on kiinnittynyt entistä enemmän hallituksen sisäisiin pelisääntöihin ja asianhoitajuuteen. Punamulta- (2003–2007) ja sinivihreähallituksen (2007–2011) aikana vahvistui sääntö siitä, että erimielisyydet puidaan kabineteissa ja pääministeri ottaa toimitusjohtajamaisen roolin. Ideologisia eroja pyrittiin siis pitämään taustalla tuomalla yritysmäistä otetta päätöksentekoon.

Niin sanotun *sixpack*-hallituksen aikakaudella (2011–) poliittinen päätöksentekokulttuuri on saanut erityishuomiota suurista hankkeista ja uudistuksista johtuen. Kunta- ja varuskuntauudistuksiin liittyvät menettelytavat ovat herättäneet julkisuudessa runsaasti huomiota. Uudistuksia on yhdistänyt se, että päätöksiä on tehty mahdollisimman salaisen valmistelun suojassa asiantuntijaryhmissä ilman laajaa parlamentaarista valmistelua. Muodollista legitimitteettiä uudistuksille on saatu tuomalla valmiit ratkaisumallit jälkikäteen ihmisten tietoon. Uudistuksia koskeva yhteiskunnallinen debatti on ollut poikkeuksellisen kiivasta (ks. esim. YLE 2012a, YLE 2012b), mutta samalla hallituksen voidaan tulkita depolitisoineen uudistukset ennen kaikkea vetoamalla yhteiseen vastuunkantoon ja välttämättömyyteen taloudellisesti kovina aikoina. Erityisesti hallitus on korostanut esitysten ja päätösten virkakuntavetoisuutta: uudistukset esiteltiin alun perin virkamiesten esityksinä, joita puoluepolitiikka ei määrittele (ks. YLE 2012c).

Edellä mainituilla ominaisuuksilla on liittymäkohtia politiikan tutkimuksessa esille nostettuun häivedemokratiaan (*stealth democracy*). Siinä monimutkainen päätöksenteko haluttaisiin jättää riippumattomille erityisasiantuntijoille poliitikkojen ja kansalaisten sijaan. Asiantuntijoilla ei uskota olevan

samankaltaista itseintressiä ja kapeakatseisuutta kuin poliittisiin peleihin sotkeutuneilla poliitikoilla. Poliitikoiden nähdään ajavan erityisintressejään ja olevan sokeita niin sanotulle yleiselle edulle. Yleinen etu pystytään saavuttamaan, kun päätöksenteko luovutetaan teknokraateille, joille politiikka on puolueeton ja hallinnointia ja resurssien oikeaa kohdentamista. Poliitikassa ei siis pitäisi olla kysymys ideologisista konflikteista ja puoluepoliittisesta edunvalvonnasta, vaan yksinkertaisesti parhaan ratkaisun löytämisestä. Samalla häivedemokraattisessa ajattelussa korostetaan päätöksenteon tehokkuutta kansalaisten vaikutusmahdollisuuksien ja demokratian kustannuksella. (Bengtsson & Mattila 2009, 304–307; Dyck 2009, 543; Hibbing & Theiss-Morse 2002, 209.)

Päätöksenteon tehokkuus on ollut avainsana myös istuvan hallituksen aikakaudella, kun uudistukset on haluttu viedä läpi mahdollisimman nopeasti ilman turhia välivaiheita ja tahoja.

Politiikan depolitisoiminen ja teknokratisoituminen voi johtaa poliittiseen hämmennykseen, koska kansalaisten on vaikeaa hahmottaa, ketkä ovat uudistusten takana (ks. Karvonen & Paloheimo 2005, 298). Toisaalta depolitisoiminen voidaan olettaa vahvistavan kansalaisten vaatimuksia siitä, että heidän tulee saada osallistua suoremmin päätöksentekoon esimerkiksi kansanäänestyksien tai kansalaiskeskusteluiden kautta.

Kansalaisia osallistava ja heidän näkemyksiään kuunteleva demokratia on nähty viime vuosikymmeninä yhä tarpeellisemmaksi tavaksi tukea edustuksellista demokratiaa. Kansalaisten säännöllisen osallistumisen päätöksentekoon on todettu lisäävän ymmärrystä politiikasta ja kiinnostusta yhteiskunnallisten asioiden hoitamiseen. Keinoihin ovat aluksi kuuluneet kansanaloitteet ja kansanäänestykset. (Barber 1984.) Osallistuvaa demokratiaa pidemmälle vievä deliberatiivinen ideaali on painottanut päätöksenteon läpinäkyvyyttä ja julkista poliittista keskustelua osana edustuksellista demokratiaa. Tämä on usein merkinnyt sitä, että kansalaiset on koottu yhteen keskustelemaan tietystä poliittisesta kysymyksestä, josta he tekevät päätöksiä tai antavat suosituksia harkintaan ja punnintaan perustuvan tasa-arvoisen keskustelun tuloksena. (Grönlund ym. 2010, 97.) Päätök-

sillä on tosin harvoin vaikuttavaa ja sitovaa kytköstä viralliseen päätöksentekoon.

Kansanäänestysten ja kansalaiskeskusteluiden voidaan puutteineenkin todeta nojaavaan demokraattisiin käytäntöihin, mutta häivedemokratian demokraattisuus on kyseenalaisempaa, jos kaikki valta siirretään poliitikoilta ja kansalaisilta pois. Toisaalta kansalaisilla tulisi häivedemokratiassa olla Hibbingin ja Theiss-Morsen (2002, 41–42, 131) mukaan päätäntävalta siitä, miten jäsenyys päätäntäelimissä muotoutuu. Kun pelisäännöistä on sovittu, instituutioilla ja puolueettomilla päättäjillä on valta toimia valitsemallaan tavalla. Professionalisoituneet ja monimutkaistuneet rakenteet eivät haittaa, jos niiden nojalla saadaan toimivampi poliittinen järjestelmä. Demokratian perusrakenteet ja säännöt ovat siis häivedemokratiassa voimassa, mutta omaan pussiin pelaaminen ja lehmänkauppojen teko halutaan siirtää syrjään ja korvata ne puolueettomalla hallinnoinnilla. Pohjimmiltaan häivedemokratian kannattajat haluavat vain edustuksellisen demokratian toimivan paremmin (Bengtsson & Mattila 2009, 307).

On oletettavaa, että erilaisilla päätöksentekotavoilla/demokratiamalleilla on vaihteleva kannatus eri puolueiden kannattajakunnissa. Esimerkiksi populistipuolueille on ollut tavanomaista vaatia suorempeä väyliä päätöksentekoon, ja myös ympäristöpuolueet ovat kritisoineet edustuksellisen demokratian liian kapeakatsista mallia (Rydgren 2005, 14; Hermanson 2004). On muistettava, että suora ja deliberatiivinen demokratia tähtäävät ensisijaisesti edustuksellisen demokratian vahvistamiseen ja täydentämiseen. Näin ollen ne eivät esitä sen korvaamista. (esim. Dryzek 2000.) Häivedemokratian kannattaja voi vastaavasti puoltaa edustuksellisten instituutioiden ja mekanismien täydentämistä tai korvaamista asiantuntijavalladlla (Hibbing & Theiss-Morse 2002, 41).

Tämä empiiriseen kontribuutioon pyrkivä artikkeli tutkii sitä, miten päätöksenteon järjestämiseen on suhtauduttu suomalaisessa äänestäjäkunnassa kaksissa viime eduskuntavaaleissa. Vuosien 2007 ja 2011 eduskuntavaalitutkimuksissa tätä tematiikkaa on käsitelty kahdessa luvussa (Bengtsson & Mattila 2009; Bengtsson & Christensen 2012), mutta kyseis-

ten vaalien välillä ei ole tehty vertailua. Tämän tutkimuksen kysymykset perustuvat ajalliseen vertailuun:

1. Minkälaista kannatusta asiantuntijoille pääasiassa ulkoistettava demokratia ja osallistuva demokratia (kansanäänestykset ja deliberaatio) ovat nauttineet eri väestöryhmien keskuudessa?
2. Eroavatko eri puolueiden kannattajien päätöksentekoon kohdistamat toiveet merkittävästi toisistaan?
3. Näkyikö vuoden 2011 protestivaalien luonne äänestäjien vastauksissa eli vaadittiinko vuoden 2011 vaaleissa vahvemmin kansaa kuulevia osallistumismuotoja kuin vuoden 2007 vaaleissa?

Eduskuntavaalitutkimuksissa on havaittu, että niin asiantuntijavallan kuin kansanäänestyksienkin lisäämistä ovat kannattaneet keskimääräistä enemmän matalasti koulutetut, poliittiseen järjestelmään skeptisesti suhtautuvat ja politiikasta huonosti perillä olevat. Deliberatiivinen malli on sitä vastoin saanut kannatusta erityisesti politiikkaan vahvasti kiinnittyneiltä kansalaisilta. (Bengtsson & Mattila 2009; Bengtsson & Christensen 2012.) Tutkimuskirjallisuudessa on nostettu esille huoli kansalaisten jakautumisesta kahteen kastiin: niihin, jotka ovat hyvin perillä politiikasta ja jotka haluavat osallistua monin eri tavoin ja niihin, jotka tuntevat itsensä voimattomiksi ja joilla on välinpitämätön asenne politiikka kohtaan (esim. Paloheimo & Borg 2009, 365). Tästä voidaan johtaa neljäs tutkimuskysymys:

4. Jakautuiko äänestäjäkunta yhä vahvemmin kahteen leiriin päätöksentekoon kohdistuneissa vaatimuksissa?

Oletuksena on, että vuoden 2011 protestivaalit ajoivat kansalaisia yhä vahvemmin kohti eri leirejä myös tässä suhteessa vuoden 2007 vaaleihin verrattuna. Aineistona analyysissä käytetään vuosien 2007 ja 2011 eduskuntavaalien haastattelututkimusaineistoja.

MUUTTUJIEN OPERATIONALISOINTI

Tutkimuksessa on kolme selitettävää muuttujaa. Ensimmäinen koskee osallistuvaa demokratiaa ja tarkemmin kansan suoraa päätöksentekovaltaa. Toinen muuttuja koskee kansalaisia osallistavia keskusteluita, jotka ovat deliberatiivisen demokratian ydin. Kolmas selitettävä muuttuja mittaa asiantuntijoihin nojaavan demokratian kannatusta.

Suoran demokratian kannatus

Suoran demokratian kannatusta on muun muassa aikaisemmissa vaalitutkimuksissa lähestytty kansanäänestysten kautta. Vuosien 2007 ja 2011 tutkimusaineistoissa oli seuraava väite: ”tärkeät yhteiskunnalliset kysymykset pitäisi entistä useammin päättää kansanäänestyksellä”.¹ Kysymys kuvaa suoran demokratian kannatusta asteikolla 1–5.

Deliberatiivisen demokratian kannatus

Vuoden 2007 eduskuntavaalitutkimuksessa ei eritelty deliberatiivisen demokratian kannatusta, ja vuoden 2011 tutkimuksessa se niputettiin osallistuvan demokratian yläkäsitteeseen. Vuosien 2007 ja 2011 aineistoissa on kaksi identtistä kysymystä, joiden voidaan katsoa mittaavan deliberatiivisen demokratian ideaalia, jossa kansalaiset osallistetaan keskusteluiden kautta päätöksentekoprosessiin: ”Edustuksellisen demokratian tukena tulisi järjestää tavallisille kansalaisille tarkoitettuja poliittisia keskustelutilaisuuksia” ja ”Haluaisin itse osallistua kansalaisille tarkoitettuihin poliittisiin keskustelutilaisuuksiin”. Näistä väitteistä muodostetaan summamuuttuja, joka kuvaa deliberatiivisen demokratian kannatusta asteikolla 1–5.

Asiantuntijoihin nojautuvan demokratian kannatus

Häivedemokratialla on nähty olevan useita empiriisiä ominaisuuksia. Hibbingin ja Theiss-Morsen (2002, 135–138) mukaan siihen liittyy (a) kansanedustajien toimettomuuteen ja pelkkään puhumiseen kohdistuva tyytymättömyys, (b) tyytymättömyys poliittisiin kompromisseihin, (c) päätöksenteon luovuttaminen riippumattomille eksperteille ja (d) usko siihen, että yritysmaailman opit tekisivät politiikasta parempaa ja vastuunalaisempaa. Tämän artikkelin tutkimusasetelman näkökulmasta kaksi jälkimmäistä piirrettä ovat relevantteja: analyysin tarkoituksena on purettua vain häivedemokratian niihin piirteisiin, jotka häivyttävät puoluepoliittisia intohimoja. Vuosien 2007 ja 2011 aineistoissa on kolme näitä piirteitä mittaavaa väittämää: ”Suomen hallitus toimisi paremmin, jos sitä hoidettaisiin kuin yritystä”, ”Suomen asiat hoituisivat paremmin, jos politiikasta päättäisivät menestyksekkäät yritysjohtajat” ja ”Suomen asiat hoituisivat parem-

min, jos päätöksenteko annettaisiin riippumattomille asiantuntijoille poliitikkojen ja kansalaisten asemesta”. Näistä väitteistä muodostetaan summamuuttuja, joka kuvaa asiantuntijoihin nojautuvan demokratian kannatusta asteikolla 1–5. Väitteistä kaksi jälkimmäistä puoltaa teknokratiaa, kun taas ensimmäinen liittyy hallituksen toimintatapoihin.

DEMOKRATIAMALLIEN KANNATUS VÄESTÖRYHMISSÄ 2007–2011

Aluksi tarkastellaan, minkälaista kannatusta kansanäänestysien, keskusteleavan demokratian ja asiantuntijavallan lisääminen saivat eri väestöryhmissä vuosien 2007 ja 2011 eduskuntavaaleissa. Tarkasteluun otetaan sosiodemografisia muuttujia sekä muuttujia, jotka kuvaavat politiikkaan kiinnittymistä. **Taulukkoon 1** on laskettu kunkin demokratiamallin kannatusta kuvaava keskiarvo väestön eri taustamuuttujien mukaan asteikolla 1–5. Mitä suurempi keskiarvo on, sitä suurempaa on kannatus kyseiselle demokratiamallille. Muuttujarivillä on ilmaistu tähdillä, onko eri luokkien välillä tilastollisesti merkitseviä eroja suhtautumisessa eri demokratiamalleihin.² Taulukosta voidaan havaita, että sukupuolella ja iällä ei ole merkittävää vaikutusta mielipiteisiin keskusteleavasta demokratiasta tai kansanäänestys- tai asiantuntijademokratiasta. Nuorimmasta ikäpolvesta ei ole tällä haavaa kasvamassa joukkoa, joka vaatisi radikaalia muutosta edustukselliseen demokratiaan. Sen sijaan nuoria ovat kiinnostaneet vanhimpia ikäpolvia enemmän epäkonventionaaliset poliittisen osallistumisen ja vaikuttamisen muodot, kuten ostoboikotit ja mielenosoitukset (esim. Christensen 2011).

Asiantuntijavetoista päätöksentekoa kannattavat erityisesti vähiten kouluttautuneet ja politiikasta vähän kiinnostuneet kansalaiset. Näiden tekijöiden yhteys eksperttidemokratian suosioon on havaittu jo aikaisemmissa tutkimuksissa (ks. Bengtsson & Mattila 2009). Lisäksi vastaajat, joiden poliittinen tietämys on heikkoa tai keskitasoista, kannattavat asiantuntijademokratiaa enemmän kuin ne kansalaiset, joilla on hyvät tiedot politiikasta. Kyse lienee siitä, että politiikasta heikosti perillä olevat kansalaiset näkevät puoluepolitiikan likaisena oman edun ajamisena, jota olisi täydennettävä yleisen edun huomioon ottavilla

Vaalivuosi	Kansanäänestys- demokratia		Keskusteleva demokratia		Asiantuntija- demokratia	
	2007	2011	2007	2011	2007	2011
Sukupuoli	***					
Mies	3,5	3,5	3,2	3,2	2,4	2,2
Nainen	3,8	3,6	3,3	3,1	2,5	2,3
Ikä	*	*	*			*
18–24	4,0	3,8	3,1	3,3	2,3	2,3
25–34	3,7	3,6	3,3	3,1	2,4	2,2
35–44	3,5	3,5	3,2	3,1	2,4	2,2
45–54	3,7	3,7	3,4	3,3	2,3	2,1
55–64	3,6	3,6	3,4	3,2	2,5	2,1
65–	3,6	3,4	3,2	3,0	2,5	2,4
Koulutus	***	***			***	*
Kansakoulu	3,9	3,9	3,1	3,0	2,8	2,6
Peruskoulu/keskikoulu	3,8	3,5	3,2	3,2	2,3	2,1
Ammattikoulu	4,0	3,9	3,2	3,1	2,5	2,3
Keskiaste	3,7	3,7	3,3	3,1	2,5	2,2
Ammattikorkeakoulu	3,4	3,2	3,3	3,1	2,4	2,2
Yliopisto	2,9	2,9	3,4	3,3	2,2	2,1
Tulotaso	***	***				
I (pienituloisin)	3,9	4,0	3,3	3,3	2,4	2,3
II	3,8	3,7	3,3	3,1	2,6	2,3
III	3,6	3,5	3,3	3,2	2,4	2,1
IV (suurituloisin)	3,2	3,2	3,3	3,1	2,4	2,2
Poliittinen kiinnostus	***	***	***	***	***	***
Ei lainkaan kiinnostunut	4,0	4,0	2,5	2,2	2,7	3,1
Vain vähän kiinnostunut	3,9	3,8	2,9	2,8	2,6	2,4
Jonkin verran kiinnostunut	3,6	3,5	3,4	3,1	2,4	2,2
Hyvin kiinnostunut	3,2	3,3	3,8	3,7	2,1	2,0
Poliittinen tietotaso^{1a}	***	***			***	***
matala	4,3	4,2	3,1	3,0	2,8	2,6
keskitasoinen	4,0	3,9	3,3	3,1	2,7	2,4
hyvä	3,6	3,4	3,3	3,1	2,3	2,2
erinomainen	3,3	3,1	3,3	3,3	2,3	2,0
Tyytyväisyys hallitukseen	***	***	**	***		
Toiminut erittäin huonosti tai huonosti	3,9	3,8	3,4	3,3	2,5	2,2
Toiminut erittäin hyvin tai hyvin	3,6	3,3	3,2	3,0	2,4	2,3
Tyytyväisyys demokratiaan^{2b}	***	***	**	**	*	
Matala tai melko matala	4,1	4,1	3,4	3,4	2,5	2,3
Korkea tai melko korkea	3,5	3,4	3,2	3,1	2,4	2,2
Kaikki (N) (suurimillaan)	3,7 (1422)	3,5 (1297)	3,3 (1422)	3,1 (1297)	2,4 (1027)	2,2 (785)

Taulukko 1.

Erialaisten päätöksen-
tehtokantojen kannatus
valitsijakunnassa
vuosien 2007 ja 2011
eduskuntavaaleissa
(keskiarvot 1–5).

Merkitsevyystasot:

* p<0,05,

**p<0,01,

***p<0,001.

Lähdeaineistot:

FSD 2269 (2007),

FSD 2653 (2011).

1a Poliittinen tietotaso on laskettu vuoden 2007 aineistosta viiden ja vuoden 2011 aineistosta seitsemän poliitikoita, puolueita, politiikan käsitteitä ja poliittikkasektoreita koskevan kysymyksen perusteella. Kysymyksistä muodostettiin yhdistetty muuttuja sen perusteella, tiesikö vastaa- ja oikean vastauksen vai ei. Muuttuja sai arvoja välillä 0–1. Vastaajat jaettiin tietotason perusteella kolmeen luokkaan: matala tietotaso (indeksi 0–0,33), keskitasoinen (0,34–0,67), hyvä (0,68–0,80), erinomainen (0,81–1,00).

2b Demokratiatyytyväisyyttä mitattiin yleisluonteisella kysymyksellä ”Miten tyytyväinen olette demokratian toimivuuteen Suomessa?”. Vastaukset ”en lainkaan tyytyväinen” ja ”en kovin tyytyväinen” tulkittiin osoitukseksi matalasta tai melko matalasta tyytyväisyydestä ja ”melko tyytyväinen” ja erittäin tyytyväinen” osoitukseksi melko korkeasta tai korkeasta tyytyväisyydestä.

puolueettomilla päättäjillä. Erot tulivat esiin niin vuoden 2007 kuin vuoden 2011 vaaleissa. Tyytyväisyys demokratian toimivuuteen ei ollut tilastollisesti kovin merkitsevä muuttuja, vaikka Hibbingin ja Theiss-Morsen (2002) mukaan häivedemokraattisten piirteiden kannattaminen kumpuaa epäluottamuksesta nykysysteemiä kohtaan.

Kansalaiskeskusteluihin suhtaudutaan huomattavan paljon suopeammin kuin asiantuntijavallan lisäämiseen. Erityisesti politiikasta kiinnostuneet ovat deliberaation kannalla. Muutoin erot ovat pieniä: esimerkiksi eri tulo- ja koulutusluokkiin kuuluvilla ja erikäisillä ihmisillä on samankaltainen suhtautuminen entistä keskustelempaan demokratiaan. Vielä huomattavampaa on, ettei poliittisen tietotason vaihtelulla ollut vaikutusta. Yleinen kannatus keskusteluille ja oma halu osallistua eroavat toisistaan demokratiatyytyväisyyden mukaan: demokratiaan tyytymättömillä on suurempi tarve osallistua keskusteluihin kuin nykytilaan tyytyväisillä.

Kansanäänestyksien lisääminen tuo esiin merkittävimmät erot väestöryhmien välille. Niitä kannattavat matalasti koulutetut, pienituloiset, demokratiaan tyytymättömät ja politiikkaan heikosti kiinnittyneet kansalaiset. Juuri näitä ryhmiä on vaikein aktivoida uurnalle eduskuntavaaleissa (ks. Grönlund ym. 2005). He haluavat saada kansan suoran äänen kuuluviin mahdollisimman helpolla tavalla. Keskusteleva demokratia on sen sijaan työlästä ja siitä syntyy rationaalisen valinnan teorian kuvailemia kustannuksia, jotka syrjäyttävät osallistumisesta saatavan hyödyn (ks. Evans 2004, 71–74).

Taulukosta voidaan havaita, että kaikkien esitettyjen demokratiamuotojen suosio on laskenut vuodesta 2007 vuoteen 2011 tultaessa. Kansalaiset näyttävät siis kokonaisuudessaan kaipaavan vähemmän muutosta edustukselliseen demokratiaan, vaikka vuoden 2011 vaaleja pidettiin osoituksena koko poliittista kulttuuria koskevasta muutoshalusta. Vaalikautta 2007–2011 luonnehtinut ja poliitikoiden nauttima luottamusta rapauttanut vaalirahasotku ei siis ilmentynyt koko äänestäjäkunnan tasolla äkillisinä vaatimuksina saada oma ääni tai puolueettomien teknokraattien ääni paremmin kuuluviin poliitikoiden äänen sijasta. Hallitukseen tyytymättömät äänestäjät eivät

vuonna 2011 vaatineet enemmän kansanäänestyksiä tai keskustelua. Hallitukseen tyytyväisten ja tyytymättömien väliset mielipide-erot säilyivät enimmäkseen samoina, mutta näkemyserot kansanäänestysten hyödyllisyydestä kasvoivat vuoden 2011 vaaleissa.

Politiikasta vähiten kiinnostuneet äänestäjät kannattivat vuoden 2011 vaaleissa huomattavasti enemmän eksperttidemokratiaa vuoteen 2007 verrattuna. Politiikasta vähiten kiinnostuneet uskovat siis muutokseen ja poliittisen läpinäkyvyyden aikaan saamiseen politiikan häivyttämisen kautta.

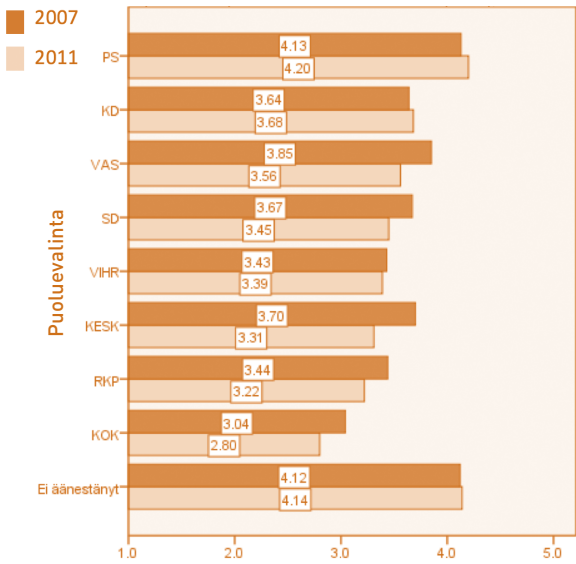
DEMOKRATIAMALLIEN KANNATUS PUOLUEVALINNAN MUKAAN 2007–2011

Seuraavaksi tarkastellaan, miten eri puolueiden äänestäjät suhtautuvat erilaisiin tapoihin järjestää päätöksenteko. Tarkastelutapa on samankaltainen kuin edellä esitetyissä sosiodemografisissa tarkasteluissa, mutta huomiota kiinnitetään keskiarvotarkasteluissa siihen, minkä puolueiden äänestäjien välille syntyy tilastollisesti merkitseviä eroja.³ **Kuviosta 1** selviää, miten eri eduskuntapuolueiden äänestäjät suhtautuivat vuosina 2007 ja 2011 demokratiaan, joka pohjautuisi entistä vahvemmin kansanäänestyksiin.

Kokoomuslaiset suhtautuivat kansanäänestysten lisäämiseen kaikkein skeptisimmin. Vuonna 2007 kokoomuslaisten mielipiteet erosivat tilastollisesti merkitsevästi Perussuomalaisten, Vasemmistoliiton, Keskustan ja SDP:n äänestäjistä. Vuonna 2011 puolueiden kannattajien välillä vallitsi huomattavasti suurempi erimielisyys suorasta kansanvallasta kuin neljä vuotta aikaisemmin. Perussuomalaiset erosivat tilastollisesti merkitsevästi kaikista muista paitsi Suomen Kristillisdemokraattien (KD) äänestäjistä, ja kokoomuslaiset kaikista muista paitsi Suomen ruotsalaisen kansanpuolueen (RKP) äänestäjistä. Tulokset vahvistavat jo vuonna 2003 hahmottuneita jakolinjoja (ks. Westinen 2011, 149–150). Huomattavaa on, että perussuomalaiset vaativat kansanäänestyksiä yhtä ponnekaasti kuin äänestämättä jättäneet. Tässä mielessä perussuomalaiset heijastelevat tunteja, joita merkittävä osa valitsijakunnasta tuntee.

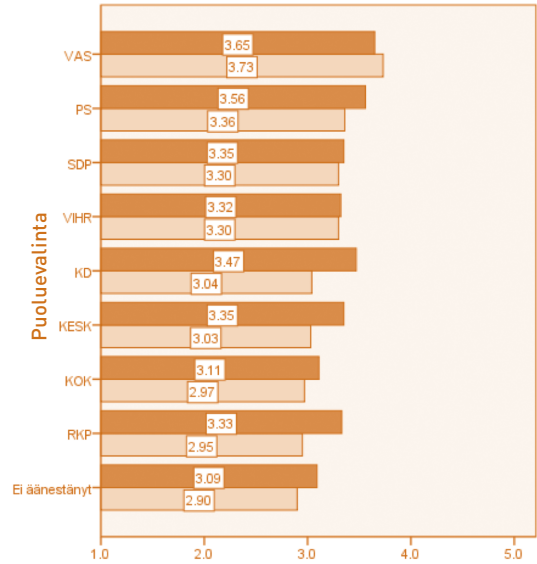
Kokoomuksen ohella juuri RKP:n äänestäjillä on varauksellinen suhtautuminen suoran demokratian lisäämiseen. Molempien äänestäjäkunnassa on muita

Kuvio 1. Kansanäänestyksien käytön kannatus puoluevalinnan mukaan vuosien 2007 ja 2011 eduskuntavaaleissa (keskiarvot). Lähdeaineistot: FSD 2269 (2007), FSD 2653 (2011).

Tärkeät yhteiskunnalliset kysymykset pitäisi entistä useammin päättää kansanäänestyksellä

Kuvio 2. Deliberatiivisen demokratian kannatus puoluevalinnan mukaan vuosien 2007 ja 2011 eduskuntavaaleissa (keskiarvot). Lähdeaineistot: FSD 2269 (2007), FSD 2653 (2011).

Deliberatiivisen demokratian kannatus

puolueita enemmän yleisessä sosioekonomisessa asemassa olevia ihmisiä, joille on ominaista skeptinen suhtautuminen tavallisten ihmisten harkintakykyyn. Toisaalta myös keskustalaisten suhtautuminen kansanäänestyksiin on muuttunut huomattavasti nuivemmaksi neljässä vuodessa. Tulokset noudattelevat hyvin pitkälti vuoden 2011 vaaleja edeltänyttä hallitus–oppositio-asetelmaa. Hallituspuolueiden äänestäjät vastustivat enemmän vallan luovuttamista kansalle kuin oppositiopuolueiden kannattajat.

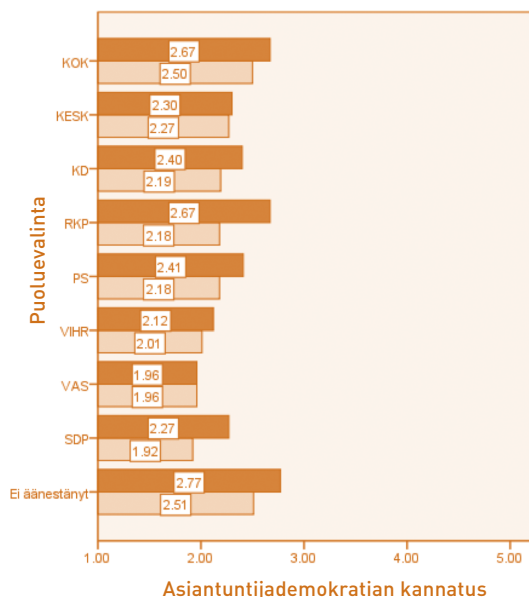
Kuviosta 2 käy puolestaan ilmi eri puolueiden äänestäjien suhtautuminen keskustelempaan demokratiaan. Vuonna 2007 erot olivat tilastollisesti merkitseviä vain viiden prosentin riskitasolla, kun taas vuonna 2011 ne olivat merkitseviä 0,1 prosentin riskitasolla. Puoluevalinnan mukaiset erot ovat tulleet siis ilmeisemmiksi.

Jakolinjat ovat samankaltaiset kuin kysymyksessä kansanäänestyksien lisäämisestä. Huomattavin ero

on siinä, että vasemmistoliittolaiset ovat eniten tavallisille kansalaisille tarkoitettuja poliittisia keskustelutilaisuuksien kannalla ja he ovat myös innokkaita osallistumaan niihin. Perussuomalaiset kannattivat keskustelutilaisuuksia yleisellä tasolla, mutta eivät ole erityisen halukkaita osallistumaan niihin itse. Kansanäänestysten tapaan Kokoomuksen äänestäjät ovat suhtautuneet negatiivisimmin myös deliberatiivisen demokratian kehittämiseen. Myös Keskustan ja RKP:n äänestäjät ovat tulleet neljän vuoden aikana huomattavasti skeptisemmiksi. Havainnolla on mielenkiintoinen yhteys siihen, että Matti Vanhasen (kesk.) hallituksien aikakaudella poliittista kulttuuria moitittiin nimenomaan keskustelun puutteesta: hallituksen linjana oli, ettei keskeneräisistä asioista puhuta julkisuudessa.

Asenteet deliberatiivista demokratiaa kohtaan noudattelevat puhtaammin vasemmisto–oikeistojakolinjaa kuin suhtautuminen kansanäänestyksiin.

Kuvio 3. Asiantuntijademokratian kannatus puoluealinnan mukaan vuosien 2007 ja 2011 eduskuntavaaleissa [keskiarvot]. Lähdeaineistot: FSD 2269 (2007), FSD 2653 (2011).

Keskusta–oikeistoon asemoituvien puolueiden äänestäjät suhtautuvat keskimääräistä nihkeämmin keskustelemaan demokratiaan kuin vasemmistoon asemoituvien puolueiden äänestäjät (ks. Grönlund & Westinen 2012, 171–172).

Erityisen mielenkiintoista on vihreiden positio, sillä puolue on puhunut paljon aktiivisemmän demokratian puolesta (Westinen 2011, 56–58). Deliberatiivisen demokratian ihanteet, kuten koetellut argumentit ja keskustelun avoimuus ja rehellisyys, toteuttavat juuri aktiivisen kansalaisen ominaisuuksia (ks. esim. Thompson 2008; vrt. Wiberg 2012). Silti Vihreiden suhtautuminen keskustelemaan demokratiaan on hyvin lähellä keskiarvoa. Puolueen kannattajakunnassa on esimerkiksi Vasemmistoliittoon verrattuna jokseenkin paljon sosiaalisesti korkeassa asemassa olevia (Paloheimo & Sundberg 2005, 174), jotka eivät välttämättä luota tavallisten kansalaisten poliittiseen arviointikykyyn. Äänestämättä jättäneet

puolestaan kannattivat deliberatiivisen demokratian mallia verrattain vähän: heidän suhtautumisensa oli lähes identtistä kokoomuslaisten kanssa.

Lopuksi tarkastellaan vielä asiantuntijoihin nojaavan mallin suosiota. **Kuviosta 3** nähdään, että puolueiden järjestys on lähes päinvastainen keskustelemaan demokratiaan verrattuna. Kokoomuksen äänestäjät ovat puoltaneet vahvimmin asiantuntijajohtoista, politiikkaa häivyttävää mallia. Vuonna 2007 heidän näkemyksensä erosivat tilastollisesti merkitsevästi SDP:n, Vasemmistoliiton, Vihreiden ja Keskustan äänestäjistä. Vuonna 2011 erot säilyivät ainoastaan suhteessa vasemmistopuolueiden kannattajakuntaan: mielipide-erot ovat täten kaventuneet hieman neljässä vuodessa.

Jakolinjat eivät ole silti samankaltaisia kuin osallistuvassa demokratiassa. Esimerkiksi Perussuomalaiset sijoittuvat asiantuntijademokratiassa jakauman keskivaiheille, eivätkä selkeästi kansalaisten puolelle kasvotonta eksperttivaltaa vastaan, kuten populismin luonteeseen kuului (Hibbing & Theiss-Morse 2002, 138). Todennäköisesti kyse on siitä, että puolueen äänestäjät yksinkertaisesti luovuttaisivat valtaa mieluummin asiantuntijoille kuin antaisivat vanhan Meinungin jatkua kolmen suuren puolueen johdolla (ks. Borg 2012, 206).

Jotta puoluekohtaisista eroista saadaan vielä tarkempi kuva, tarkastellaan summamuuttujaan kuuluvia väitteitä erikseen. Erityisesti kokoomuslaiset ja rkp:läiset ovat olleet sitä mieltä, että Suomen asiat hoituisivat paremmin, jos asioista päättäisivät menestyksekkäät yritysjohtajat. Kysymyksen voi käsitellä ainakin kahdella tavalla: eduskuntaan tulisi valita enemmän yritysjohtajia tai parlamentaarista päätösvaltaa tulisi luovuttaa liike-elämän voimille. Joka tapauksessa eduskunnan oikeistolaisimpien puolueiden kannattajat luottavat eniten markkinahenkiseen päätöksentekoon.

Kysymys siitä, pitäisikö Suomen hallitusta johtaa kuin yritystä, tuo esiin erilaisia tuloksia. Keskustalaiset suhtautuivat tähän aspektiin paljon positiivisemmin vuonna 2007 kuin 2011. Keskusta muistutti vuoden 2011 vaalianalyyssissään, miten Matti Vanhanen vertasi itseään yrityksen toimitusjohtajaan pääministeriaikanaan, ja miten puolue ei perustellut

poliittisia uudistuksia omilla aatteellisilla lähtökohdillaan, vaan tyytyi yritysmäiseen asianhoitajuuteen (Suomen Keskusta 2011).

SDP:n äänestäjät suhtautuivat yritysmäiseen päätöksentekoon vuonna 2011 huomattavasti vuotta 2007 negatiivisemmin. Vuoden 2011 oppositioasema saattoi kieliä tyytymättömyyttä keskustaoikeistolaisen hallituksen tapoihin päättää asioista. Perussuomalaiset olivat sen sijaan vuonna 2011 yhä vankemmin sitä mieltä, että Suomen hallitus toimisi paremmin, jos sitä johdettaisiin kuin yritystä.

Kenties merkittävin muutos liittyy kysymykseen siitä, hoituisivatko Suomen asiat paremmin, jos päätöksenteko annettaisiin riippumattomille asiantuntijoille poliitikkojen ja kansalaisten sijaan. Tämä kysymys indikoi puhtaaimmin liikettä edustuksellisesta demokratiasta teknokratiaa kohti. Perussuomalaiset oli vuonna 2007 pienin eduskuntapuolue ja sen äänestäjät olivat muita puolueita valmiimpia luovuttamaan päätöksenteon neutraalille taholle. Vuoden 2011 vaalien alla Perussuomalaisille povattiin murskaavaa vaalivoittoa ja vaikutusvaltaa. Samalla puolueen uusi kannattajakunta alkoi suhtautua entistä skeptisemmin asiantuntijajohtoiseen malliin. Mahdollisuus käyttää valtaa itse saattoi olla ratkaiseva tekijä asennemuutoksen takana.

Muutoinkaan edellä mainittu kysymys ei noudattele samoja jakolinjoja kuin kaksi muuta häivedemokraattista kysymystä. Vasemmistoliiton ja Vihreiden äänestäjien suhtautuminen puhtaaseen asiantuntijavaltaan ei ole ollut yhtä jyrkkä kuin asenne yritysmailmasta opittuihin häivedemokraattisiin piirteisiin edustuksellisessa demokratiassa.

Jos yritysmäinen päätöksentekokulttuuri oli avainkysymys Keskustan johtamissa hallituksissa, valikoituihin asiantuntijoihin vetoaminen ja heihin nojaaminen on luonnehtinut Kokoomus-johtoisien hallituksen aikakautta. Siksi onkin mielenkiintoista, että nykyisessä hallituksessa on edustettuina puolueet, jotka edustavat ääripäitä suhtautumisessa politiikan häivyttämiseen. Pääministeripuolue Kokoomuksen äänestäjät suhtautuivat vuoden 2011 vaaleissa suopeimmin kaikkiin häivedemokraattisiin piirteisiin ja hallituksessa mukana olevien vasemmistopuolueiden edustajat kaikkein negatiivisimmin.

Nukkuvat äänestäjät asemoituvat myös asiantuntijademokratiassa samaan kohtaan kuin kokoomuslaiset. Tälle ryhmälle vaikuttaa kuitenkin olevan tärkeintä, että valta otetaan poliitikoilta pois, vaikka se heikentäisi kansalaisten mahdollisuuksia kontrolloida päätöksentekoa. Edustuksellinen demokratia pitäisi pistää remonttiin joko antamalla kansalle suoraa valtaa kansanäänestysten kautta tai antamalla asiantuntijoille valtuudet viedä politiikka paremmille raiteille.

JOHTOPÄÄTÖKSET

Edellä on piirretty kuva siitä, miten suomalaiset suhtautuvat erilaisiin tapoihin järjestää päätöksenteko joko edustuksellista demokratiaa tukevana tai sen kanssa kilpailevana vaihtoehtona. Vaikka vuoden 2011 vaalit olivat protesti- ja muutosvaalit, muutoshenkisyys ei näkynyt demokratiassa kohdistetuissa toiveissa vuoteen 2007 verrattuna, kuten tutkimusasetelmassa oletettiin. Harva äänestäjäsegmentti kannatti kansanäänestysten, keskustelelevan demokratiinan tai asiantuntijavallan lisäämistä enemmän vuonna 2011 kuin vuonna 2007. Äänestäjäkuntaa luonnehti pikemminkin lievästi kasvanut muutosinnostomuus.

Tutkimusasetelmassa oletettiin myös, että kansalaiset jakautuisivat yhä vahvemmin kahtia päätöksentekoon kohdistuneissa vaatimuksissa vuoden 2011 vaaleissa, koska leiriytyminen on jo aikaisemmin ollut voimakasta poliittisesti aktiivisten ja vieraantuneiden välillä. Valitsijakunta jakautuikin hieman vahvemmin kahteen leiriin kansanäänestysten lisäämisen suhteen, mutta deliberatiivisessa demokratiassa leiriytyminen ei ollut kumpanakaan ajankohtana voimakasta ja yhdenmielisyyttä asiantuntijajohtoisesta demokratian piirteistä on jopa hieman kasvanut.

Hallitus-oppositio-debattia dominoineiden kuntaja varuskuntauudistusten näkökulmasta trendit ovat kiintoisia. Äänestäjäkunta suhtautuu kokonaisuudessaan yhä skeptisemmin politiikkaa häivyttäviin, asiantuntijajohtoisiin piirteisiin päätöksenteossa. Tämä voi olla osaselitys sille, miksi suojassa valmistellut uudistukset ajautuivat pahaan vastatuuleen. Toimintatapa ei ole mahdollisesti vastannut niitä avoimuuden ja läpinäkyvyyden odotuksia, joita Suomen poliittisen kulttuurin uudistamiseen asetettiin vaalikaudella 2007–2011 myöskään sen aikana paisuneen vaalirahakohun vuoksi.

Tämän artikkelin puitteissa ei voida todentaa, mikä vaikutus Vanhasten hallitusten asianhoitamaisella linjalla oli skeptisyyden kasvuun asiantuntijademokratiaa kohtaan. Huomionarvoista on, että vaatimukset keskustelevamasta demokratiasta eivät lisääntyneet vuoden 2011 vaaleissa, vaikka Suomen poliittista järjestelmää moitittiin nimenomaan keskustelun ja avoimuuden puutteesta (ks. Venho 2008). Näin ollen voidaan kyseenalaistaa oletamus, jonka mukaan valitsijakunta reagoisi poliittisiin kriiseihin vaatimalla pontevasti uudistuksia demokratiaan (vrt. Hibbing & Theiss-Morse 2002, 191). Sen sijaan turhautumista puretaan puolueen tai ehdokkaan kautta (ks. mt. 74; Borg 2012, 204).

Kaksi muuta tutkimuskysymystä koski näkemyseroja väestöryhmän, politiikkaan kiinnittyneisyyden ja puoluevalinnan mukaan. Kiinnostus politiikkaa kohtaan toi merkitseviä mielipide-eroja jokaisen demokratiamallin kohdalla. Poliitikasta kiinnostumattomat halusivat vallan joko itselleen tai ainakin pois poliitikoilta asiantuntijavallan kautta, mutta he eivät halua keskustelempaa, deliberatiivista mallia. Toisaalta deliberatiivinen demokratia jakoi muutoin vähiten mielipiteitä eri väestöryhmien keskuudessa. Esimerkiksi tietotaso ei vaikuttanut sen kannattamiseen, vaikka se vaikutti huomattavasti kansanäänestysten ja asiantuntijademokratian kannatukseen. Tosin on huomattava, että poliitikasta huonosti perillä olevat eivät ole yhtä halukkaita osallistumaan keskusteluihin kuin ne, joilla on korkea tietotaso.

Poliittisen valvutuneisuuden lisäämisen kannalta rohkaisevaa on, että myös nuoret kannattavat deliberatiivista mallia, vaikka heidän tietotasonsa on vanhempia ikäluokkia heikompi. Valistuneisuutta politiikan ilmiöistä ja mekanismeista voitaisiin mahdollisesti lisätä deliberaation avulla (Luskin ym. 2002; Grönlund 2009, 178–182, 201), mutta keskustelutilaisuuksien järjestäminen suurille massoille on työlästä ja kallista.

Puoluekentän näkökulmasta tutkimuksessa hahmottuivat suhteellisen selkeät jakolinjat. Keskusta-oikeisto suhtautuu kokoomuslaisten johdolla penseästi

**AVOIMUUTTA
VAATIVAT
ÄÄNESTÄJÄT
SUHTAUTUVAT
YHÄ
SKEPTISEMMIN
ASiantuntija-
VALTAAN.**

kansalaisia osallistaviin päätöksentekotapoihin ja suopeammin asiantuntijavetoiseen demokratiaan. Vasemmistoon sijoittuvien puolueiden äänestäjien mielipiteet olivat keskimäärin päinvas-taisia. Vasemmisto–oikeisto-jako korreloi molempina vuosina vahvimmin asiantuntijademokratiaan suhtautumisen kanssa, mikä vahvistaa aikaisempia tutkimustuloksia häivedemokratiasta (esim. Bengtsson & Mattila 2009, 318–320; Donovan & Karp, 2006, 681).

Perussuomalaiset ovat sen sijaan yhä vahvemmin sitä mieltä, että kansa kyllä tietää, ja sen mielipidettä pitää kysyä asiantuntijoiden sijaan. On mielenkiintoista nähdä, miten hallituskausi vaikuttaa vuoden 2011 vaaleissa protestoineiden käsitukseen demokratiasta. Pettyvätkö Perussuomalaiset siihen, kun kaikkien aikojen vaalitulokset ei muuttanut politiikkaa avoimemmaksi? Kansallisen arvo- ja asennetutkimuksen mukaan puolet Perussuomalaisen kannattajista oli sitä mieltä, että asiat muuttuisivat paremmiksi suhteellisen nopeastikin, jos oikeat poliitikot ja puolueet pääsisivät vain valtaan ja päättämään asioista (Haavisto & Kiljunen 2011, 49).

Puolueiden kannattajakuntien välisten erojen ohella kannattaa kiinnittää huomiota myös äänestämättä jättäneisiin kansalaisiin, joihin kuuluu lähes kolmasosa äänioikeutetuista. Passiiviset kannattavat verrattain vahvasti poliittisen vastuun siirtämistä asiantuntijoille eivätkä tue deliberatiivista mallia. Tässä mielessä nukkuvien ryhmä muistuttaa Kokoomuksen äänestäjiä. Sen sijaan äänestämättömät ovat vankkoja kansanäänestysten kannattajia, mikä yhdistää heidät perussuomalaisiin.

Suomalaisen demokratian erityispiirre on ollut jo jonkin aikaa, että politiikka näyttyy kansalaisille monimutkaisempaan kuin esimerkiksi muille pohjoismaalaisille (Karvonen & Paloheimo 2005, 298–299). Päätöksenteon yhä etenevä professionalisoituminen ja byrokraatisoituminen on omalta osaltaan vienyt kansalaisia ja poliitikkoja kauemmas toisistaan (ks. Ruostesaari 2003). Kansalaisista 77 prosenttia oli vuonna 2003 samaa mieltä väitteestä ”joskus politiikka vaikuttaa niin monimutkaiselta,

että en oikein ymmärrä, mitä on tekeillä”. Vuonna 2007 osuus tosin laski 71 prosenttiin ja vuonna 2011 69 prosenttiin.

Lisäksi Suomen poliittisessa kulttuurissa kansalaisille on jäänyt usein passiivisten hallintoalamaisten rooli. Karvonen ja Paloheimo (2005, 299) toteavat, että suomalaisen yhteiskunnan kulttuuriperintöön on juurtunut nöyrää esivallan kunnioittamista, jossa omaa poliittista aktiivisuutta ei korosteta eikä sillä uskota olevan merkitystä. Tämänkaltainen perinne ei ole omiaan kohentamaan subjektiivista kansalaispätevyyttä, josta politiikasta perillä pysymisessä on kysymys. Myös suomalaisen konsensusyhteiskunnan luonne on mahdollisesti vaikuttanut kansalaisten heikkoon poliittiseen lukutaitoon. Puolueet eivät haasta toisiaan kunnolla ja ovat valmiita hyvin kirjaaviin hallituskoalitioihin ja erikoisilta tuntuviin poliittisiin kompromisseihin. Kompromissien ja poliittisten päätösten hahmottaminen on mahdollisesti vielä vaikeampaa nykyisen, vastentahtoisesti rakennetun sixpack-hallituksen aikakaudella.

Politiikka on muuttunut 2000-luvulla yhä varovaisempaan suuntaan, mikä tuo kansalaisille lisävaiveuksia pysyä politiikan koukeroiden perässä. Konsensusyhteiskunta on nostanut myös kynnystä kunnan yhteiskunnalliseen debattiin. Nyt debattia haluttaisiin käydä isoista yhteiskunnallisista uudistuksista, mutta depolitisointi voi viedä siltä ainekset. Poliittisen kulttuurin muutos kohti häivedemokrati-aa ei siis ole omiaan kehittämään kansalaisten roolia aktiivisemmaksi.

Jussi Westinen

*Doktorand i statskunskap (YTM)
Institutet för Samhällsforskning
(SAMFORSK)
Åbo Akademi*

LÄHTEET

Kirjallisuus:

- Barber, Benjamin (1984). *Strong democracy: participatory politics for a new age*. Berkeley: University of California Press.
- Bengtsson, Åsa & Christensen, Henrik Serup (2012). Medborgarnas förväntningar på politiskt beslutsfattande. Teoksessa Borg, Sami (toim.) *Muutosvaalit 2011*. Helsinki: Oikeusministeriö, 255–274.
- Bengtsson, Åsa & Mattila, Mikko (2009). Suoran demokratian ja häivedemokratian kannatus Suomessa. Teoksessa Borg, Sami & Paloheimo, Heikki (toim.) *Vaalit yleisdemokratiassa. Eduskuntavaalitutkimus 2007*. Tampere: Tampere University Press, 303–324.
- Borg, Sami (2012). Perussuomalaiset. Teoksessa Borg, Sami (toim.) *Muutosvaalit 2011*. Helsinki: Oikeusministeriö, 191–210.
- Christensen, Henrik (2011). *Political participation beyond the vote: how the institutional context shapes patterns of political participation in 18 Western European democracies*. Doktorsavhandling. Statvetenskapliga institutionen, Åbo Akademi. Åbo: Åbo Akademis Förlag.
- Donovan, Todd & Karp, Jeffrey A. (2006). Popular Support for Direct Democracy. *Party Politics* 12(5), 671–688.
- Dryzek, John S. (2000). *Deliberative democracy and beyond: liberals, critics, contestations*. Oxford: Oxford University Press
- Dyck, Joshua J. (2009). Initiated Distrust: Direct Democracy and Trust in Government. *American Politics Research* 37(4), 539–568.
- Evans, Jocelyn A. J. (2004). *Voters and Voting – an Introduction*. Loontoo: SAGE Publications.
- Grönlund, Kimmo (2009). Poliittinen tietämys. Teoksessa Borg, Sami & Paloheimo, Heikki (toim.) *Vaali yleisdemokratiassa. Eduskuntavaalitutkimus 2007*. Tampere: Tampere University Press, 175–205.
- Grönlund, Kimmo; Paloheimo, Heikki & Wass, Hanna (2005). Äänestysosallistuminen. Teoksessa Paloheimo, Heikki (toim.), *Vaalit ja demokratia Suomessa*. Porvoo: WSOY, 119–146.
- Grönlund, Kimmo; Setälä Maija & Herne, Kaisa (2010). Deliberation and Civic Virtue Lessons from a Citizen Deliberation Experiment. *European Political Science Review* 2, 95–117.
- Grönlund, Kimmo & Westinen, Jussi (2012). Puoluevalinta. Teoksessa Borg, Sami (toim.) *Muutosvaalit 2011*. Helsinki: Oikeusministeriö, 156–190.
- Haavisto, Ilkka & Kiljunen, Pentti (2011). *Maailman paras maa*. EVAn kansallinen arvo- ja asennetutkimus 2011. Helsinki: Taloustieto Oy.

- Hermanson, Ann-Sofie (2004). Dogmatism eller pragmatism – (gröna) partiers dilemma. Teoksessa Bengtsson, Åsa & Grönlund, Kimmo (toim.), *Partier och ansvar*. Stockholm: SNS förlag.
- Hibbing, John R. & Theiss-Morse, Elisabeth (2002). *Stealth Democracy. Americans' Beliefs about How Government Should Work*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Karvonen, Lauri & Paloheimo, Heikki (2005). Demokratian näkymiä Suomessa. Teoksessa Paloheimo, Heikki (toim.), *Vaalit ja demokratia Suomessa*. Porvoo: WSOY, 290–304.
- Kääriäinen, Seppo (2002). *Sitä niittää, mitä kylvää: Keskustan strategiset valinnat 1964–2001*. Väitöskirja. Poliitiikan tutkimuksen laitos, Helsingin yliopisto. Jyväskylä: Gummerus.
- Luskin, Robert C.; Fishkin, James S. & Jowell, Roger (2002). Considered Opinions: Deliberative Polling in Britain. *British Journal of Political Science* 32(3), 455–487.
- Miles Jeremy & Shevlin, Mark (2001). *Applying regression & correlation: a guide for students and researchers*. London: Sage.
- Paloheimo, Heikki & Borg, Sami (2009). Eduskuntavaalit yleisdemokratian aikakaudella. Teoksessa Borg, Sami & Paloheimo, Heikki (toim.) *Vaalit yleisdemokratiassa. Eduskuntavaalitutkimus 2007*. Tampere: Tampere University Press, 357–376.
- Paloheimo, Heikki & Sundberg, Jan (2005). Puoluevalinnan perusteet. Teoksessa Paloheimo, Heikki (toim.), *Vaalit ja demokratia Suomessa*. Porvoo: WSOY, 169–201.
- Paloheimo, Heikki (2012). Populismi puoluejärjestelmän vedenjakajana. Teoksessa Borg, Sami (toim.) *Muutosvaalit 2011*. Helsinki: Oikeusministeriö, 324–346.
- Ruostesaari, Ilkka (2003). *Valta muutoksessa*. Helsinki: WSOY.
- Rydgren, Jens (2005). *Från skattemissnöje till etnisk nationalism: högerpopulism och parlamentarisk högerextremism i Sverige*. Lund: Studentlitteratur.
- Silvennoinen, Heikki (2011). Poliitiikka palailee politiikkaan. *Aikuskasvatus* 31(2), 82–83.
- Thompson, Dennis F. (2008). Deliberative Democratic Theory and Empirical Political Science. *The Annual Review of Political Science* 11, 497–520.
- Venho, Tomi (2008). *Piilotettua julkisuutta. Suomalaisen puolue- ja vaalirahoituksen avoimuusintressi norjeissa ja käytännössä*. Yhteiskuntatieteellinen tiedekunta, Turun yliopisto.
- Westinen, Jussi (2011). *Yhteiskunnallisten ristiriitautuvuuksien ja puoluevalinnan suhde eduskuntavaaleissa 1991–2007: tilastollinen analyysi*. Tampere: Tampereen yliopisto.
- Wiberg, Matti (2012). *Beware of Deliberations: Strategic Aspects*. Teoksessa Anckar, Carsten & Dag Anckar (toim.) *Comparisons, Regimes, Elections*. Festschrift for Lauri Karvonen. Åbo: Åbo Akademi University Press.
- Internetsivut:**
- Suomen Keskusta (2011), Keskustan työkirja. Hyväksytty 21.6.2011. <http://www.keskusta.fi/>, (tulostettu 18.5.2011).
- YLE (2012a), Kuntien kuulemistilaisuudella kuuma alku. http://yle.fi/uutiset/kuntien_kuulemistilaisuudella_kuumu_alku/3331980. (tulostettu 24.5.2012).
- YLE (2012b), Kansalaiset epäilevät kuntauudistuksen hyötyjä. http://yle.fi/uutiset/kansalaiset_epailevat_kuntauudistuksen_hyotyja/5080140. (tulostettu 24.5.2012).
- YLE (2012c), Wallin myöntää puoltaneensa Dragsvikia http://yle.fi/uutiset/wallin_myontaa_puoltaneensa_dragsvikia/5076864. (tulostettu 24.5.2012).
- Haastattelu- ja kyselyaineistot:**
- Borg, Sami & Grönlund, Kimmo: Eduskuntavaalitutkimus 2011 [elektroninen aineisto]. FSD2653, versio 2.0 (2012-04-23). Helsinki: Taloustutkimus [aineistonkeruu], 2011. Vaalitutkimuskonsortio [tuottaja], 2011. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto [jakaja], 2012.
- Paloheimo, Heikki: Eduskuntavaalitutkimus 2007 [elektroninen aineisto]. FSD2269, versio 1.0 (2007-08-02). Poliittisen osallistumisen tyyliin ja demokratian muodot: Suomi vertailevassa tarkastelussa -tutkimusryhmä [tekijät]. Helsinki: Taloustutkimus [aineistonkeruu], 2007. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto [jakaja], 2007.
- VIITTEET** .....
- 1 Analyysiä varten on muodostettu viisiportainen asteikko, jossa 1=täysin eri mieltä ja 5=täysin samaa mieltä. Samoin on menetelty myös deliberatiivista ja asiantuntijoihin nojautuvaa demokratiaa koskevissa väitteissä.
  - 2 Tilastollinen merkitsevyys on laskettu yksisuuntaisen varianssianalyysin avulla. Sillä testataan keskiarvojen yhtäsuuruutta. Varianssianalyysi on tutkimuskysymysten tarkasteluun esimerkiksi logistista regressioanalyysiä tarkoituksenmukaisempi, koska kiinnostuksenkohteena ovat eri ryhmät ja erot niiden välillä. Tilastollisena testinä käytetään Fisherin F-testiä.
  - 3 Analyysissä käytettävän Bonferronin testin avulla voidaan todentaa, mikä tai mitkä ryhmistä ovat toisistaan poikkeavia, mitä pelkkä varianssianalyysi ei kerro (Miles & Shevlin 2001 49–50.) Mitä enemmän keskiarvot eroavat toisistaan, sitä jakautuneempia eri puolueiden kannattajat ovat tarkasteltavien asiakysymysten suhteen. Testeihin ei oteta mukaan äänestämättä jättäneitä, vaikka tämän ryhmän keskiarvot otetaan tarkasteluun kuvioissa 1–3.